Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 529789

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 december 2012
Kadaster deel/nr	82940/179

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Arnhem	Arnhem	Gelderland

Locatienaam	*Locatieomschrijving*
Arnhem	

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Arnhem	A			1613

*Omschrijving***

Inleiding

Het adres Koningsweg 17b(9) omvat thans onder meer een uit de bezettingstijd stammende voormalige locomotiefloods, en op enige afstand daarvan een gebouw dat toentertijd als verwarmde vliegtuighangar dienst deed. De locomotiefloods staat ongeveer 250 m ten noorden van de voormalige rolbaan, ongeveer in het verlengde van de Kemperbergerweg; de hangar staat zuidoostelijk hiervan, zuidelijk van de voormalige rolbaan in de nabijheid van de noordelijke begrenzing van het militaire kamp Koningsweg-Noord. In of rond 1949 is de locomotiefloods naar ontwerp van de architect L.A. Heijdelberger door de Nederlandse Heidemaatschappij in samenhang met enige andere gebouwen omgebouwd tot een viertal boerenbedrijven (de Vier Heemskinderen genoemd en als zodanig ook van een blauwe tegel voorzien) - een functie waarin ze nu nog worden gebruikt (herinneringssteen Ritsaerthoeve d.d. 12 juli 1949). De verbouwing hield onder meer in dat de loods aan beide langszijden werd verbreed met een lagere aanbouw, dat er aan de zuidoostzijde een woning aan het pand werd vast gebouwd, terwijl zich aan de noordwestzijde een lange schuur bevindt. Het pand laat zich hierdoor onderscheiden in een drietal asymmetrisch tegen elkaar geplaatste bouwdelen: een hoger bedrijfsgedeelte, een lager woongedeelte en een lange schuur. Het pand is integraal wit gesausd, op een zwarte plint na. De hangar maakt wel deel uit van hetzelfde agrarisch bedrijf, maar vormt er geen visueel-ruimtelijke eenheid mee; de hangar is via een kaarsrechte, beklinkerde weg verbonden met het zuidelijk deel van de (ring)rolbaan.

De locomotiefloods ligt vrijstaand aan de noordzijde van de rolbaan, in een met bomen begroeide tuin en aan de zuidzijde tegen de achtergrond van opgaand bos. De daknok van het na de oorlog ook in plattegrond gewijzigde pand is ongeveer van noordwest naar zuidoost gericht en ligt in het verlengde van het eertijds erlangs leidende spoortje, waarvan nog slechts een rudiment aanwezig is. De locomotiefloods is als 'Sonderbau' tot stand gekomen en is op macroniveau deel van een grote militaire vliegveldstructuur uit de jaren 1940-1945, op mesoniveau van een ijl complex van oorspronkelijk in globaal lineair verband langs de rolbaan gerealiseerde open en gesloten opstelplaatsen voor overwegend vliegtuigen, en is hierbinnen op microniveau een solitair, uit camouflageoverwegingen als agrarisch bedrijfsgebouw uitgevoerd militair gebouw met technische functie ten behoeve van locomotiefonderhoud en -berging.

Omschrijving

Tweelaagse, met ca. 50 cm dik buitenmuurwerk uitgevoerde bakstenen en ten dele ook betonnen LOCOMOTIEFLOODS (9), op een samengestelde plattegrond en gedekt door met gegolfde rode holle (Hollandse) pannen belegde, flauw hellende zadeldaken. Op het aangebouwde deel van de loods rechts een lessenaarsdak en links een verlengd dakschild; in de nok van het woongedeelte een witte, bakstenen schoorsteen en in de dakvlakken enkele moderne dakramen. Het hogere bedrijfsgedeelte bevat rechts in de oostelijke kopgevel / hoofdgevel een toegangsopening met naar buiten openslaande dubbele groene houten deuren met vierruits bovenpanelen en rechts hiervan een vensteropening met bovenin verdeeld valraam en onder tweeruitsverdeling. Op de verdieping een kleiner venster met vierruitsverdeling. Links is het woongedeelte aangebouwd. De noordwestelijke kopgevel bevat een toegangsopening onder latei, voorzien van hoge dubbele houten deuren met bovenin verdeelde ruiten en rechts hiervan een kleinere toegangsopening, waarin een opgeklampte deur en een vensteropening met vierruits venster. Op hoger niveau links een vensteropening met vierruits raam en rechts een toegangsopening met dubbele naar buiten openslaande deuren en geheel links de aangebouwde schuur. De noordoostelijke langsgevel bevat links en rechts niet gelijke toegangsopeningen waarin opgeklampte deuren, en een drietal kleine vensteropeningen hiertussen; het geveldeel tussen lessenaarsdak en zadeldak is blind. De zuidwestelijke langsgevel is vergelijkbaar uitgevoerd. Het interieur bevat onder meer nog de in dik gewapend beton uitgevoerde werkplaats, met in de vloer het relict van een smeerkuil en in de zijwanden sporen van dichtgezette gevelopeningen; bij de westelijke toegangsopening een bakstenen invulling, terwijl de oostzijde uit beton is samengesteld. In het eveneens betonnen plafond een opening (mogelijk een rookuitlaat) met zicht op het houten dakbeschot.

Het woonhuis bevat in de niet symmetrische zuidoostelijke kopgevel / hoofdgevel een toegangsopening onder getoogde latei, waarin een houten deur met conisch gevormd in vieren verdeeld raam; links en rechts hiervan vensteropeningen van ongelijke maatvoering met dubbele verdeelde openslaande ramen, houten kroonlijst en groene luiken en op de verdieping twee vensteropeningen met dubbele openslaande verdeelde ramen. De rechter gevel bevat twee ongelijke vensteropeningen, waarvan de linker met dubbele verdeelde openslaande ramen, en de rechter in zessen verdeeld, beide met houten kroonlijst en groene luiken. Op de verdieping drie kleine vensteropeningen. De achtergevel valt samen met het bedrijfsdeel. De zuidelijke langsgevel is onder meer voorzien van tuindeuren. Mastgoten.

De aangebouwde, langgerekte schuur onder zadeldak met relatief groot overstek bevat in de noordelijke langsgevel onder meer drie kleine verdeelde vensters en links hier van een toegangsopening met opgeklampte deur.

Waardering

LOCOMOTIEFLOODS c.a., van algemeen belang als herkenbaar onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter als onderdeel van een groot militair vliegveld opgezet legerkamp en als in de naoorlogse wederopbouwperiode tot

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*
Datum van downloaden 29 march 2024

boerderij ingericht pand, vanwege: architectuurhistorische, stedenbouwkundige, krijgs- en cultuurhistorische en complex- en ensemblewaarden, die onder meer kunnen blijken uit de op locale vormen geïnspireerde traditionalistische bouwtrant, uit de voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen en details, uit de kunstmatig opgezette, sterk bij de vooraf bestaande ruimtelijke inrichting aansluitende geometrische nederzettingsstructuur en de hierbinnen tot in detaillering doorgevoerde camouflage, uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement, en uit de onderlinge verwantschap van de hierbij toegepaste vormen.

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Verdedigingswerken en militaire gebouwen	Bijgebouwen	